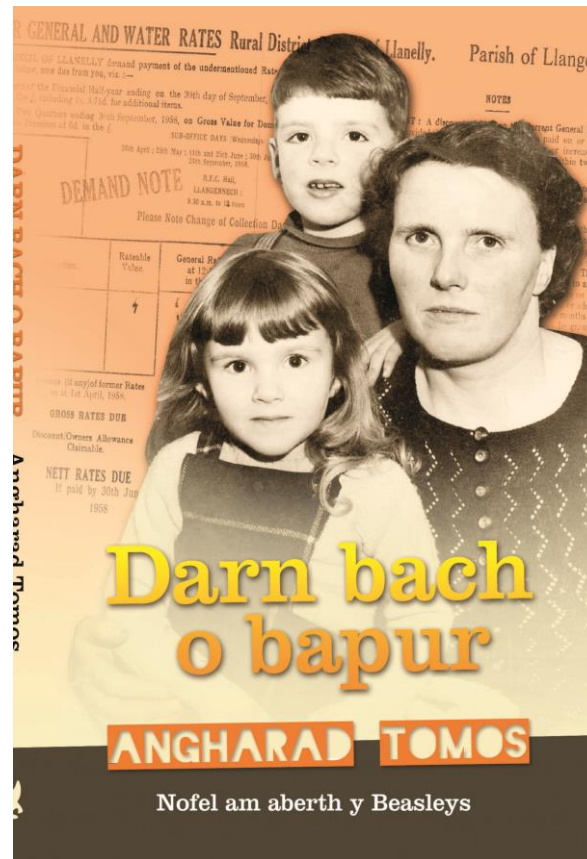

Cymorth i Ddysgwyr i fwynhau nofelau am ddarnau o hanes diweddar Cymru

Nodiadau wedi'i paratoi
gan arbenigwyr ail-iaith
Canolfan Cymraeg i
Oedolion Gogledd Cymru
Prifysgol Bangor

Darn bach o bapur

Patrymau Gogleddol

Presennol

Dw i

Wyt ti

Mae o

Mae hi

Dan ni

Dach chi

Maen nhw

dw i ddim

dwyt ti ddim

dydy o ddim

Patrymau Deheuol

Dw i / Rwy / 'Wy

Wyt ti

Mae e

Mae hi

Dyn ni

Dych chi

Maen nhw

sa i / nag 'w i

so ti / smo ti / nag y't ti

smo fe / nag yw e

dan ni ddim

smo ni / nag y'n ni

dach chi ddim

smo chi / nag y'ch chi

dydyn nhw ddim

smo nhw / nag y'n nhw

3ydd person

Pwy ydy o?

Pwy yw e?

John ydy o

John yw e

Mae o'n gwrando

Mae e'n gwrando

Dydy o ddim yn gwrando

Dyw e ddim yn gwrando

Meddiant

Mae gen i gi

Mae ci gyda fi (Mae ci 'da fi)

Mae gen ti gi

Mae ci gyda ti

Mae gynno fo gi

Mae ci gyda fe

Mae gynni hi gi

Mae ci gyda hi

Mae gan John gi

Mae ci gyda John

Mae gynnon ni gi

Mae ci gyda ni

Mae gynnoch chi gi

Mae ci gyda chi

Mae gynnyn nhw gi

Mae ci gyda nhw

Sgen i ddim ci

Does dim ci gyda fi

Oes gen ti gi?

Oes ci gyda ti?

Mi fydda i

Bydda i

Mi weles i

Gwelais i

Mi wnes i

Gwnes i

Mi glywodd o

Clywodd e

Patrymau llenyddol

Patrymau llafar

Byddai

Mi fasai fo / fe

Edrychai ymlaen	Roedd hi'n edrych ymlaen
Caiff	Mi geith
Gwnaiff	Mi wneith
Gwyddai	Roedd o/e'n gwybod
Gwnâi	Mi fasai fo/e yn gwneud
Âi	Mi fasai o/e'n mynd
Câi	Mi fasai hi'n cael
Petai	Tasai

t.8 **Gair gan yr awdur**

gweithred	<i>act</i>
na allai rhai	doedd rhai ddim yn gallu / medru
holi	gofyn
pefrio	<i>to sparkle</i>
synnu	<i>to be amazed / surprised</i>
dwys	<i>intense / deep</i>
gwrthod	<i>to refuse</i>
arwres	<i>heroine</i>
naill	un (<i>before a noun</i>)
anwybyddu	<i>to ignore</i>

t.9 **Y Piano**

cyffyrddodd Delyth	gwnaeth Delyth gyffwrdd
rhyfeddu	<i>to wonder / marvel</i>
swynol	<i>magical</i>
mwytho	<i>to stroke</i>
alaw	<i>tune</i>

t.10 bodlon ei byd	<i>content</i>
cyflawn	<i>complete</i>
bywiog	<i>lively</i>

	syllu	<i>to stare</i>
	cystal	<i>such good</i>
	doedd ganddi neb	doedd gynni hi neb / doedd neb gyda hi
	gwirioni	<i>to be crazy about</i>
t.11	swta	<i>curt</i>
	taw	mai
	mynd o chwith	<i>to go wrong</i>
	o bant	<i>from afar</i>
	cwpla	gorffen
	tithe (tithau)	ti
t.12	châi hi ddim gyrru bysiau	fasai hi ddim yn cael gyrru bysiau
	cyfeilio	<i>to accompany (musical instrument)</i>
	difyrru	<i>to entertain</i>
	ceisio	trio
	dychmygu	<i>to imagine</i>
	'ny	hynny
	sedd	<i>seat</i>
	amlwg	<i>obvious</i>
t.13	Convict	
	ar gyrion	<i>on the outskirts</i>
	ar wib	yn gyflym
	tomen lo	<i>coal tip</i>
	arweinydd	<i>leader</i>
	trwch o iorwg	<i>thick with ivy</i>
	man(nau)	lle(fydd)
	cuddio	<i>to hide</i>
	hagrwch	<i>ugliness</i>
	diwydiannol	<i>industrial</i>
	diflannu	<i>to disappear</i>

t.14	rhoddi	rhoi
	hergwd	<i>shove / push</i>
	mynnu ei ffordd	<i>to get his own way</i>
	hwlcyn	<i>hulk</i>
	llethr	<i>slope</i>
	cael codwm	<i>to have a fall</i>
	rhwygo	<i>to tear / rip</i>
	mieri	<i>brambles</i>
	fe gawson	mi gaethon ni
	cuddfan	<i>hiding place</i>
	sa i	dw i ddim
	difetha	<i>to spoil / ruin</i>
	moyn	<i>isio / eisiau</i>
t.15	ystyr	<i>meaning</i>
	cerydd	<i>telling off</i>
	bellach	erbyn hyn
	wedodd	dudodd / dwedodd
	cwympto	syrthio
	mas	allan
	bant	i ffwrdd
	dychryn	<i>to frighten</i>
	potsio	<i>to poach</i>
t.16	ochneidio	<i>to sigh</i>
	tagu	<i>to choke</i>
	parchus	<i>respectable</i>
	dishgwl (disgwyl)	<i>to expect</i>
	wynebu	<i>to face</i>
	llys barn	<i>law court</i>
	adrodd	dweud o flaen pobl

t.17 **Y darn bach cyntaf o bapur**

pryd	<i>pryd o fwyd</i>
egni	<i>energy</i>
byddai ganddo egni newydd	<i>byddai gynno fo egni / byddai egni gyda fe</i>
amlen	<i>envelope</i>
swyddogol yr olwg	<i>official looking</i>
crychu aelïau	<i>to pucker one's brow</i>
hala	<i>anfon</i>

1.18 **synnwyr**

gwarthus	<i>disgraceful</i>
casglu	<i>to collect / gather</i>
cais	<i>request</i>
ychwanegu	<i>to add</i>

t.20 **gwahardd**

rhagor	<i>to forbid / ban</i>
mwy	<i>more</i>
côl	<i>lap</i>
rhyfeddol	<i>amazing</i>

t.21 **Gwŷs gan Mr Richards**

gwŷs	<i>summons</i>
pentwr	<i>pile</i>
cyffroi	<i>to agitate</i>
cymleth	<i>complex</i>
ambell	<i>the odd / few / occasional</i>
cymysgu	<i>to mix</i>

t.22 **yn eu mysg**

among them

t.23 **cwta**

short

haerllug *impudent*

oni bai *unless*

gwirioni eu pennau *to become obsessed*

	cwrdd	cyfarfod
	cnawd	<i>flesh</i>
	afresymol	<i>unreasonable</i>
	ym mêr ei esgyrn	<i>instinctively</i>
	cyn belled ag	mor bell ag
t.24	digon o ryfeddod	<i>gorgeous</i>
	allt	<i>hill(side)</i>
	gerbron	o flaen
	llys ynadon	<i>magistrate's court</i>
	testun	<i>subject</i>
t.25	becso	poeni
	dadleuon	<i>arguments</i>
	ewn (eofn)	di-ofn
	benyw	<i>dynes</i>
t.26	crogi	<i>to hang</i>
	cosb	<i>punishment</i>
	troseddwyr	<i>criminals</i>
	chwarddodd y ddau	mi wnaeth y ddau chwerthin
	na'r disgwyl	<i>than expected</i>
	astud	<i>intent</i>
	dwys	<i>serious</i>
	trueni	<i>pity</i>
t.27	Eileen yn y llys	
	atgof pell	<i>distant memory</i>
	dihiryn	<i>villain</i>
	cyflawni trosedd	<i>to commit a crime</i>
t.28	gwylltio	<i>to lose one's temper</i>
	Er mwyn y nefoedd!	<i>For heaven's sake!</i>
t.29	smo chi	dach chi ddim

	modd	ffordd
	gohebydd	<i>reporter</i>
t.30	cyfaddef	<i>to admit</i>
	clou	cyflym
	blwch	bocs
	eiddgar	<i>eager</i>
t.31	argraffu	<i>to print</i>
	ildio	<i>to give in</i>
	esgusodi	<i>to excuse</i>
	dyfynnu	<i>to quote</i>
	eiddo	<i>property</i>
	a bod yn fanwl gywir	<i>to be strictly accurate</i>
t.33	yn bendant	<i>emphatically</i>
	styfnig	<i>stubborn</i>
	gofidus	<i>worringly</i>
	cofleidio	<i>to hug</i>
	celfi	<i>furniture</i>
t.34	Mademoiselle Delyth	
	rhuthro	<i>to rush</i>
	cenfigennu	<i>to be jealous / envy</i>
t.35	lludw	<i>ashes</i>
	marwaidd	<i>lifeless</i>
	awyrgylch	<i>atmosphere</i>
	clyd	<i>cosy</i>
	clustogau	<i>cushions</i>
	drych	<i>mirror</i>
	adlewyrchiad	<i>reflection</i>
	call	<i>sensible</i>
	esgus	<i>to pretend</i>

t.36	conan	cwyno
	sioncio	<i>to liven</i>
t.37	croten	hogan
	cymryd arni	<i>to pretend</i>
	ffaelu	methu / <i>to fail</i>
t.38	tlawd	<i>poor</i>
	cwlffyn	<i>darn</i>
	betys	<i>beetroot</i>
	maethlon	<i>nutritious</i>
t.39	dysgl	<i>dish</i>
	rhimyn	<i>rim / strip</i>
	byddar	<i>deaf</i>
	cael ei phig i mewn	<i>to get a word in edgewise</i>
t.40	nyth	<i>nest</i>
t.41	Trefor a'r lord	
	cyflawni	<i>to perform / accomplish</i>
	defod	<i>ritual</i>
	rhyfeddu	<i>to amaze</i>
	arbed	<i>to save</i>
	smonach	<i>mess</i>
	meddylgar	<i>thoughtful</i>
	penlinio	<i>to kneel (down)</i>
t.42	digysur	<i>dreary / comfortless</i>
	ar 'yn arre (gwarro)	<i>to stoop / be permanently stooped</i>
	yn 'y nghwrcwd	<i>squatting</i>
	ran amlaf	yn amlach na pheidio
	ffas	wyneb
	tyllu	<i>to dig</i>
	cloddio	<i>to dig</i>

	dieithr	<i>unfamiliar</i>
	estyll	<i>plank</i>
	dodi	<i>to place</i>
	dychrynlyd	<i>terrifying / awful</i>
t.43	o bellafion y cof	<i>from the depths of memory</i>
	eog	<i>salmon</i>
	chwynnu	<i>to weed</i>
	cymoni	<i>tacluso</i>
	celfi	<i>tools</i>
	dou	<i>dau</i>
t.44	whilber / berfa	<i>wheelbarrow</i>
	trin	<i>to handle</i>
	gwynegon	<i>rheumatism</i>
	ambytu	<i>o gwmpas</i>
	canolbwyntio	<i>to concentrate</i>
t.45	edrych yn syn	<i>to look astonished</i>
	gwasgu	<i>to squeeze</i>
	tymer	<i>temper</i>
t.46	hunan-barch	<i>self respect</i>
	balch	<i>proud</i>
	diawled	<i>devils</i>
	“Hysbys y dengys (y) dyn o ba radd y bo’i wreiddyn”	<i>breeding will tell</i>
	chwain	<i>fleas</i>
	tacle	<i>rascals</i>
	penisel	<i>downcast</i>
	ffurfio	<i>to form</i>
t.47	priciau coed tân	<i>kindling</i>
	yn gwmws	<i>exactly</i>
	carco	<i>gofalu</i>
	nage	<i>dim / nid</i>

t.48	amodau	<i>conditions</i>
	jawch erioed	<i>hell (an exclamation)</i>
	trawodd	<i>mi wnaeth o/e daro</i>
	cyfoethog	<i>wealthy</i>
	addoli	<i>to worship</i>
	jengyd (dengyd)	<i>dianc / to escape</i>
	aeliau	<i>eyebrows</i>
	di-ffrwt	<i>di-lol / without fuss</i>
	yn ysu	<i>itching to</i>
	ymladd	<i>to fight</i>
	cael dy wala	<i>to have your fill</i>
	cynhyrfys	<i>cyffrous</i>
	dala	<i>dal / catch</i>
	lan	<i>i fyny</i>
	ieuenga	<i>fenga</i>
	suddo	<i>to sink</i>
	atgofion	<i>memories</i>
t.50	Mr Beili'n galw	
	niwed	<i>injury</i>
t.51	eu golwg	<i>the look of them</i>
	rhywfodd	<i>rhywsut</i>
	angenfilod	<i>monsters</i>
	bygwth	<i>to threaten</i>
	codi cywilydd	<i>to make ashamed</i>
	amgylchiadau	<i>circumstances</i>
	droeon	<i>lauer gwaith</i>
t.52	cyfwerth	<i>equivalent</i>
	awgrymu	<i>to suggest</i>
	penodol	<i>specific</i>

	penwan	<i>mad</i>
	cefnogi	<i>to support</i>
	datgan	<i>to state / announce</i>
t.53	mentro	<i>to venture</i>
t.54	dagrau	<i>tears</i>
	sarrug	<i>surly / sullen</i>
	gwâr	<i>civilised</i>
t.55	cynnal	<i>to uphold</i>
	brwnt	<i>budr</i>
	crynu	<i>to shake / tremble</i>
	derbynneb	<i>receipt</i>
	cysur	<i>comfort / solace</i>
t.56	chwalu	<i>to shatter</i>
	bodloni	<i>to become satisfied / be content</i>
	rhwydda	<i>hawsa</i>
t.58	Perthyn i gang	
	aelodau	<i>members</i>
	casglu	<i>to collect</i>
	cyn pen dim	<i>in next to no time</i>
	uwchben ei digon	<i>hapus iawn</i>
	tonau	<i>tunes</i>
	danfon	<i>to escort</i>
	aeddfed	<i>grown up / mature</i>
	disgyblion	<i>pupils</i>
t.59	pryderus	<i>anxious</i>
	hunllef	<i>nightmare</i>
	canfod	<i>to perceive / see</i>
	mymryn	<i>darn bach</i>
	esbonio	<i>egluro</i>

	gwylltu	colli tymer
	crac	blin
	ceisio	trio
	allwedd	goriad
	ethol	<i>to elect</i>
t.61	dwl	twp
	wy ddim gwaeth â	<i>I may as well</i>
	ffedog	<i>apron</i>
	awyddus	<i>keen</i>
	dodi'r ford	gosod y bwrdd
t.63	Trefor a'r Cyngor	
	hynod	<i>remarkable</i>
	brwydr	<i>battle</i>
	yntau	fo / ef
t.64	asgwrn	<i>bone</i>
	datrys	<i>to solve</i>
t.65	siomedig	<i>disappointing</i>
	pwyllogora	<i>to attend committees</i>
t.66	gorchymyn	<i>to command</i>
	tybio	<i>to suppose / imagine</i>
t.67	Y Fenyw Orau yn y Byd	
	etholiad	<i>election</i>
	wastad	<i>bob amser</i>
	bloeddio	gweiddi
t.68	ysgwyd	<i>to shake</i>
	diben	pwrpas
t.69	ymgyrch	<i>campaign</i>
	cynnwrf	<i>excitement</i>

	taflenni	<i>leaflets</i>
	addewid	<i>promise</i>
	disgwyl	aros
	cysglyd	<i>sleepy</i>
	disglair	<i>bright / radiant</i>
	gwed	duda / dweda
	taer	<i>eager</i>
t.70	alla i ddim	fedra i ddim
	dihuno	deffro
	cwtsio	<i>to cuddle</i>
t.71	ffau'r llewod	<i>the lion's den</i>
	hala ofon ar	codi ofn ar
	llewes	<i>lioness</i>
	di-asgwrn-cefn	<i>spineless</i>
	mwng	<i>mane</i>
t.72	Ali Baba ar blaned arall	
	gohebu	<i>to correspond</i>
	swp sâl	<i>sick as a pig</i>
	cyfogi	<i>to vomit</i>
	pwl	<i>a fit</i>
	gostwng	<i>to lower</i>
t.73	curo fel gordd	<i>beating like a drum</i>
t.74	gwraidd	<i>root</i>
	helynt	trafferth
	gwallgof	<i>mad</i>
	Ac roedd hi'n ddigon ewn i ...	<i>And she's got the cheek to ...</i>
	mynnu	<i>to insist</i>
	ers achau	<i>for ages</i>
t.75	cymalau	<i>clauses</i>

	fesul rhif	<i>number by number</i>
	eilio	<i>to second</i>
	enaid	<i>soul</i>
	go brin	<i>hardly / scarcely</i>
	gwawrio	<i>to dawn</i>
	glanio	<i>to land</i>
	ogof	<i>cave</i>
	<i>gelyn</i>	<i>enemy</i>
	dewr	<i>brave</i>
	ar eu tomen eu hunain	<i>on their own dunghill</i>
t.76	shwt ddwli	<i>y fath lol</i>
	modd	<i>way</i>
t.77	adnabod	<i>to recognise</i>
	meiddio	<i>to dare</i>
	torri gair	<i>to utter a word</i>
	dwyn gwarth	<i>to bring disgrace</i>
t.78	Potsio	
	llygadu	<i>to eye</i>
t.79	dryll	<i>gun</i>
	hynod	<i>remarkable</i>
	tanio	<i>to light / ignite</i>
	eiddigeddus	<i>envious / jealous</i>
	danto	<i>to tire</i>
t.80	dilyn	<i>to follow</i>
	ar ei union	<i>yn syth</i>
	llyfn	<i>smooth</i>
	boch	<i>cheek</i>
	ymholiadau	<i>enquiries</i>
	gwgu	<i>to frown</i>

	di-fai	<i>good enough</i>
t.81	cynilo	<i>to save (money) for a purpose</i>
	gwerth chweil	<i>worthwhile</i>
	llesol	<i>beneficial</i>
t.82	harddu	<i>to decorate</i>
	pertach	delach
	gesoch chi	gaethoch chi
	sguthanod	<i>woodpigeons</i>
	cwcan	coginio
	amheus	<i>uncertain</i>
	tawedog	tawel
	mwgyn	<i>a smoke</i>
	canlyn	<i>to follow / pursue</i>
t.83	gwledd	<i>feast</i>
t.84	Potiau jam Trefor	
	ar ei chythlwng	isio bwyd (yn fawr)
	sefyll yn stond	<i>to stand stock still</i>
t.85	aelwyd	<i>hearth</i>
	cadair esmwyth	<i>easy chair</i>
	areithio	<i>to talk aloud</i>
	cynnau	<i>to light</i>
	cysuron y cartref	<i>home comforts</i>
	bellach	<i>o hyn ymlaen / from now on</i>
	haen	<i>layer</i>
	dadlau	<i>to argue</i>
	peri'r loes fwyaf	<i>to cause the greatest pain</i>
	cymryd tosturi	<i>to take pity</i>
t.87	dwyn	<i>to steal, to take away</i>

t.88 **Peidio ag anobeithio**

anobeithio *to lose hope*

cyfarch *to greet*

rhybuddio *to warn*

balch *pleased*

trawstie *beams*

t.89 ffyddiog *confident / full of faith*

llawsysgrifen *handwriting*

rhoi'r ffidl yn y to *rhoi'r gorau i / to give up*

digalonni *to lose heart*

camp *feat*

t.90 llawen *hapus / cheerful*

becso *poeni*

sylw *attention*

anghyfiawnder *injustice*

adrodd *deud o flaen pobl*

t.91 ymhell bell *far away*

t.92 cefnog *well-to-do*

perchennog *owner*

'slawer dydd *ers talwm*

gweision *servants*

morynion *female servants / maids*

ebychu *to exclaim*

wnaed *gaeth eu gwneud*

blaengar *progressive (of ideas)*

caethwasiaeth *slavery*

caethweision *slaves*

gorfodi *to force*

t.93 hwylio'r bwrdd *gosod y bwrdd*

gorau po gynta *the sooner the better*

t.94	Gwaith cartref	
	cyfan	<i>popeth / the whole lot</i>
	destlus	<i>taclus, neat</i>
	dymuno	<i>to wish / desire</i>
	tywys	<i>to lead / guide</i>
	chwys steics	<i>dripping with sweat</i>
t.95	wir i chi	<i>really / you can be sure</i>
	darganfod	<i>to discover</i>
	drysu	<i>to confuse</i>
t.96	whap	<i>yn syth</i>
	treial	<i>trio</i>
	gollwng gwynt	<i>to let out the air</i>
	siriol	<i>cheerful</i>
	moddion	<i>medicine</i>
	henaidd	<i>in a grown-up manner</i>
t.97	gwrthwynebu	<i>to oppose / resist / object</i>
	dwrddio	<i>to rebuke / to tell off</i>
	wedi hen	<i>has long since</i>
t.98	Dau dramp yn mynd am dro	
	llydan agored	<i>wide open</i>
	trothwy	<i>threshold</i>
	ymgasglu	<i>to gather (around something)</i>
t.99	golygu	<i>to mean</i>
	unman	<i>anywhere</i>
	awgrymog	<i>suggestive</i>
	mynd am wac	<i>mynd am dro</i>
	di-hwyl	<i>out of sorts</i>
	llym (g)	<i>sharp / severe</i>

	llem (b)	”
	anufuddhau	<i>to disobey</i>
	tarfu	<i>to disturb</i>
t.100	diddanu	<i>to entertain / amuse</i>
	y byd a’r betws	<i>pawb / all and sundry</i>
	anhwylustod	<i>inconvenience</i>
	cardotyn	<i>begger</i>
	bishi	<i>prysur</i>
t.101	cydwybod	<i>conscience</i>
	cefnogaeth	<i>support</i>
t.102	dafnau	<i>drops</i>
	penbleth	<i>problem</i>
t.104	Y postmon yn galw	
	ymfalchio	<i>to take pride</i>
	effeithiol	<i>effective</i>
	cownts	<i>accounts</i>
	peri	<i>achosi</i>
	pwysau	<i>pressure</i>
t.105	cyfeirio	<i>to refer</i>
	swllt	<i>shilling</i>
t.106	egwyddor	<i>principle</i>
	digywilydd	<i>unashamed</i>
	herio	<i>to challenge</i>
	awdurdod	<i>authority</i>
	sylwedoli	<i>to realize</i>
t.107	cyfrifol	<i>responsible</i>
	ymhen ychydig	<i>in a little while</i>
	y wasg	<i>the press</i>
	cofnodi	<i>to record</i>

t.108	tyle	<i>hill / hills</i>
	pennaf	<i>greatest</i>
	yn arw	<i>greatly</i>
	Hawyr bach!	<i>Good gracious!</i>
	pennawd	<i>headline</i>
	sillafu	<i>to spell</i>
	brwydro	<i>to battle</i>
	bwrdeistref	<i>borough</i>
t.109	newyddiadurwyr	<i>journalists</i>
	euogrwydd	<i>guilt</i>
	baich	<i>burden</i>
	llithro	<i>to slip</i>
	llythrennol	<i>literally</i>
t.110	Parti'r teulu Beasley	
	cyffro	<i>excitement</i>
	cydio	<i>to take hold</i>
	chwifio	<i>to wave</i>
	eisoes	<i>yn barod</i>
	ailystyried	<i>to reconsider</i>
t.111	cynhyrfu	<i>to become excited</i>
	edrych i fyw llygaid rhywun	<i>to look someone right in the eye</i>
	myn yffach i	<i>bloody hell</i>
	heneiddio	<i>mynd yn hen</i>
	cronni	<i>to collect / dam up</i>
	dyfalbarhad	<i>perseverance</i>
t.112	helbul	<i>trafferth</i>
	cwtsh dan stâr	<i>cupboard under the stair</i>
	cyhyd	<i>so long</i>
t.113	chwilota	<i>to rummage</i>

	ar chwâl	<i>scattered</i>
	sarhad	<i>insult</i>
	cydnabod	<i>to acknowledge</i>
	deddfol	<i>legal</i>
t.114	llyncu	<i>to swallow</i>
	dinistriol	<i>destructive</i>
	dishgwyl 'mlaen at	edrych ymlaen at
	clydwch	<i>comfort</i>
	chwerwi	<i>to become bitter</i>
t.116	Ôl nodyn	
	ôl nodyn	<i>postscript</i>
	ymledu	<i>to spread (e.g. news)</i>
	gwreichion	<i>sparks</i>
	traddodi darlith	<i>to deliver a lecture</i>
	gwahodd	<i>to invite</i>
	helaeth	<i>large (extensive)</i>
	cyfrifiad	<i>census</i>
t.117	swatio	<i>to snuggle up</i>
	ewyllys	<i>will</i>
	aberth	<i>sacrifice</i>
	ymdrech	<i>effort</i>
t.118	gwysio	<i>to summon</i>
	llys yr ustusiaid	<i>magistrate's court</i>
	hawlio	<i>to claim</i>
	anwadolu	<i>to waver</i>
	ymboeni	<i>to be concerned (about)</i>
	chwyldroad	<i>revolution</i>
	adfer	<i>to restore</i>
	dulliau chwyldro	<i>revolutionary methods</i>

t.119 ysbrydoliaeth

inspiration

ymaelodi

to join / become a member